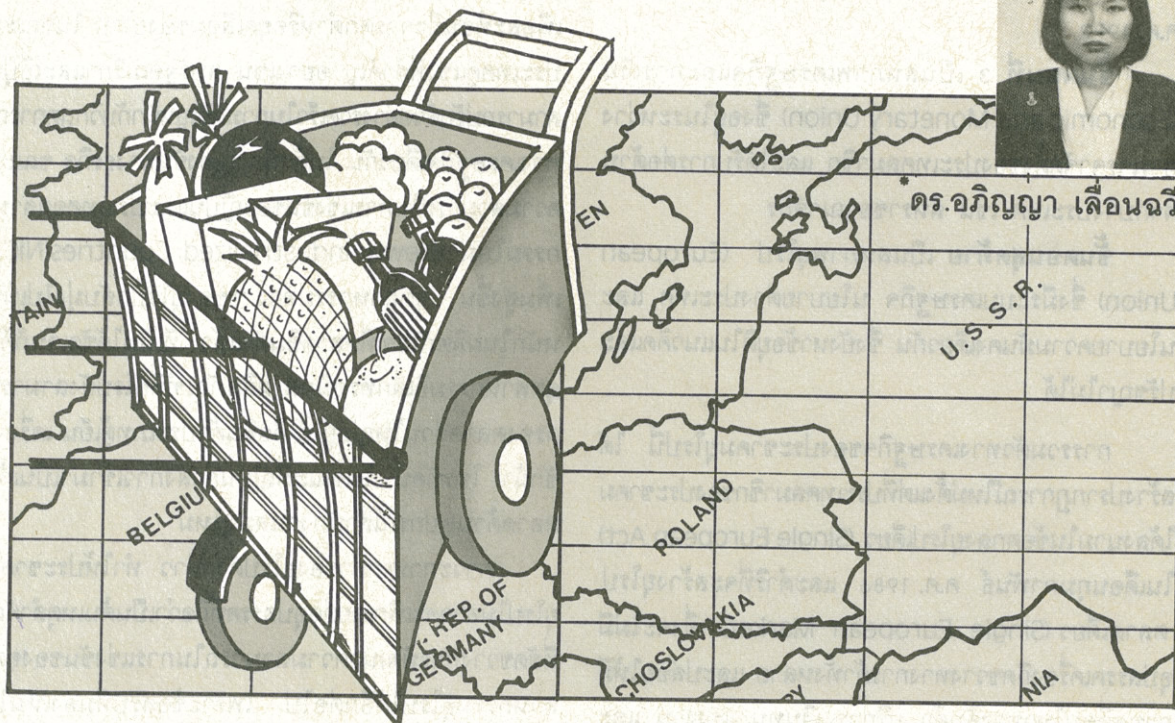

ยุโรปตลาดเดียว : การข่มขู่หรือทำลายสำหรับอาเซียน

ดร.อภิญา เลื่อนจวี

U ระชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community - E.E.C.) กำนัดขึ้นจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในยุโรปตะวันตก 6 ประเทศได้แก่เยอรมันนีตะวันตก ฝรั่งเศส อิตาลี และกลุ่มประเทศเบนลักซ์ (BENELUX) คือ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก ก่อตั้งขึ้นโดยสนธิสัญญากรุงโรม (Treaty of Rome) เมื่อปี ค.ศ. 1957 ปัจจุบันมีประเทศสมาชิก

12 ประเทศ โดยมีสหราชอาณาจักร สเปน กรีซ โปรตุเกส เดนมาร์ก และไอร์แลนด์ขอเข้าร่วมในภายหลัง

วัตถุประสงค์สำคัญของการจัดตั้งระชาคมเศรษฐกิจยุโรปก็คือ เพื่อจัดตั้งสหภาพศุลกากร โดยการขจัดอุปสรรคเครื่องกีดขวางในการแลกเปลี่ยน เพื่อดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจร่วมกันในระหว่างประเทศสมาชิก และเพื่อยกระดับการดำรงชีวิตของประชากรชาวยุโรปให้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การจัดตั้งสหภาพการเมืองของประเทศเหล่านี้

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุริยบัณฑิตย : Doctorat de 3 Cycle (Etudes Internationales et Européennes) Université des Sciences Sociales de Toulouse, France.

เป้าหมายสุดท้ายของประชาคมยุโรป คือ การรวมตัวเป็นสหภาพยุโรปตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นสหภาพศุลกากร (Customs Union) ดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อปี ค.ศ. 1968

ขั้นตอนที่ 2 เป็นยุโรปตลาดเดียว (Single European Market) กำลังดำเนินการอยู่ จะแล้วเสร็จภายในปี ค.ศ. 1992

ขั้นตอนที่ 3 เป็นสหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and Monetary Union) ซึ่งอยู่ในระหว่าง การเจรจาจัดตั้งของประเทศสมาชิก และได้รับการต่อต้านจากบางประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร

ขั้นตอนสุดท้าย เป็นสหภาพยุโรป (European Union) ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจ นโยบายต่างประเทศ และนโยบายความมั่นคงเดียวกัน ซึ่งยังหาข้อยุติในแนวคิดและปรัชญาไม่ได้

การรวมตัวทางเศรษฐกิจของประชาคมยุโรปนี้ ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ตั้งแต่ที่ประเทศสมาชิกของประชาคมได้ลงนามในข้อตกลงยุโรปเดียว (Single European Act) ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1986 และดำริที่จะสร้างยุโรปตลาดเดียว (Single European Market) ซึ่งจะไม่มีการเคลื่อนไหวทางสินค้า บริการ เงินทุน แรงงาน และการประกอบอาชีพได้อย่างเสรี และให้สัมฤทธิ์ผลในปี ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ในระหว่างต้นปี ค.ศ. 1988 หัวหน้าคณะรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในประชาคมได้ลงมติกระทำการหลายประการ ในอันที่จะทำให้เป้าหมายของประชาคมที่ตั้งไว้ประสบความสำเร็จ สำหรับประเทศนอกประชาคมทั้งหลายตระหนักดีว่า การรวมตลาดเดียวของประชาคมยุโรปนั้นส่งผลกระทบต่อพวกเขาเป็นอย่างมาก และอาจเป็นการสร้างป้อมปราการกันสินค้านอกตลาดก็ได้

ยุโรปตลาดเดียว

เบื้องหลังแนวความคิดการรวมตลาดเดียว

ในช่วง 2 ทศวรรษหลังจากที่โลกเกิดวิกฤตการณ์

น้ำมันเป็นต้นมา เศรษฐกิจของยุโรปได้รับผลกระทบรุนแรงมากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงต้นทศวรรษ 1980 นับเป็นช่วงสมัยที่มีดมนมากที่สุด ในประวัติศาสตร์ของประชาคมยุโรป เพราะยุโรปประสบปัญหาการว่างงานสูง การขยายตัวทางเศรษฐกิจชะงัก ความเชื่อมั่นทางธุรกิจเสื่อมถอย จนเกิดคำพูดที่เรียกกันว่า Europessimism และ Eurosclerosis เพื่อสะท้อนถึงการตกต่ำหรือยุคเสื่อมของยุโรป ในขณะที่ประเทศคู่แข่งที่สำคัญ อย่างเช่น สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น สามารถปรับตัวอย่างรวดเร็วในการเผชิญหน้ากับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเดียวกัน ในด้านการแข่งขันทางธุรกิจ ขณะที่ความสามารถในการแข่งขันของญี่ปุ่นและประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Countries-NICs) เพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมต่าง ๆ ของยุโรปกลับมุ่งไปเน้นหนักในผลิตภัณฑ์ที่ตลาดอิ่มตัวแล้ว ที่เห็นได้ชัดเช่นกันคือ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ที่ยุโรปยังสามารถครองตลาดส่วนใหญ่อยู่ได้ คือสินค้าประเภทตู้เย็น เครื่องซักผ้า โทรทัศน์ ในขณะที่ญี่ปุ่นกำลังก้าวเข้ามาเป็นเจ้าตลาดด้านอุปกรณ์สำนักงานสมัยใหม่

ภาวะการตกต่ำของยุโรปดังกล่าว ทำให้ประชาคมยุโรปไม่อาจจะเพิกเฉยต่ออุปสรรคที่ถือว่าเป็นต้นเหตุสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมยุโรปได้อีกต่อไป เพราะข้อสรุปที่มองเห็นได้ชัดเจนก็คือ ยุโรปนั้นมิใช่ตลาดรวม (Common Market) หากแต่เป็นตลาดที่แบ่งเป็นเสี่ยง ๆ (Fragmented Market) ทำให้อุตสาหกรรมของยุโรปไม่สามารถปรับตัวได้รวดเร็วทันต่อการเปลี่ยนแปลง จากเหตุนี้เองทำให้กลุ่มประชาคมยุโรปหันมาพิจารณากันอย่างจริงจังในเรื่อง “ตลาดภายในของยุโรป” หากยุโรปจะฟื้นฟูฐานะความสามารถในการแข่งขันขึ้นมาใหม่ และให้ภาวะเศรษฐกิจขยายตัวสูงอย่างต่อเนื่อง ยุโรปจะต้องมี “ตลาดเดียว” เป็นพื้นฐานรองรับ และใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากตลาดเดียวนี้นี้ ประเทศอื่นก็จะมองว่า ยุโรปเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและเป็นกลุ่มคู่ค้าที่สำคัญ ก็เพราะยุโรปเป็นยุโรป 12 ประเทศ และเป็นตลาดหนึ่งเดียวที่มีผู้บริโภคถึง 320 ล้านคน และมีกำลัง

ข้อหาศาลนั่นเอง (ปรีดี บุญซื่อ 2532 : 34-35)

แต่ทว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการรวมยุโรปตลาดเดียว ซึ่งเป็นวิถีทางที่จะสร้างยุโรปไร้พรมแดน กล่าวคือ ให้มีการเคลื่อนย้ายเสรีเกี่ยวกับบุคคล สินค้า บริการ และทุน ในระหว่างประเทศสมาชิกทั้ง 12 ประเทศนี้ไม่ใช่ของใหม่ แนวความคิดนี้ได้มีบัญญัติอยู่แล้วในสนธิสัญญากรุงโรม ค.ศ. 1957 ซึ่งเป็นสนธิสัญญาจัดตั้งประชาคม และเปรียบเสมือนธรรมนูญของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป สนธิสัญญานี้ได้กำหนดให้มีการร่วมมือทางด้านศุลกากรและทางด้านเศรษฐกิจที่จะให้มีการเคลื่อนย้ายบุคคล สินค้า บริการ และเงินทุน ในหมู่สมาชิกได้อย่างเสรี ทว่าความคืบหน้าเป็นไปอย่างเชื่องช้า เพราะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจช่วงทศวรรษที่ 50 ที่เริ่มก่อตั้งองค์การนั้นแตกต่างจากปัจจุบัน ซึ่งในช่วงนั้นกลุ่มสมาชิกมุ่งให้ความสนใจในเรื่องการตั้งพิทักัดอัตราศุลกากร และการจำกัดปริมาณสินค้าของแต่ละประเทศสมาชิกเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการรวมตลาดยุโรปเดียวก็คือ ตลาดรวม 12 ประเทศจะเป็นการเพิ่มโอกาสการแข่งขันทางธุรกิจของเอกชนมากขึ้น จะทำให้บริษัทต่าง ๆ ในประชาคมมีความรับผิดชอบในการแข่งขันด้านตลาดมากขึ้น โดยหวังความอุดหนุนจากรัฐบาลของตนน้อยลง ขณะเดียวกัน ตลาดเดียวก็สามารถลดต้นทุนการผลิตของบริษัทลงได้มาก เพราะไม่ต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลากับพิธีการศุลกากรตามพรมแดนของแต่ละประเทศ ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มขีดการแข่งขันระดับระหว่างประเทศกับประเทศนอกกลุ่มมากยิ่งขึ้น (“บททวนความคืบหน้าตลาดเดียวยุโรป”, 2532 : 47)

การดำเนินการจัดตั้งยุโรปตลาดเดียว

ในปี ค.ศ. 1985 คณะกรรมาธิการของประชาคมยุโรปได้จัดทำ “สมุดปกขาว” (White Paper on Completing the Internal Market) เพื่อขจัดความแตกต่างของกฎหมายระเบียบ และข้อบังคับของประเทศสมาชิกให้หมดไป และวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับโครงสร้างภาษีใหม่ให้สอดคล้องกับยุโรปตลาดเดียวซึ่งกำหนดให้บรรลุเป้าหมายภายในปี ค.ศ.

1992 ในการนี้ ภาษี สิ่งกีดขวางและข้ออุปสรรคทางการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศจะต้องขจัดไปให้หมดสิ้นจากประชาคม ทั้งนี้เพื่อให้ประชาคมยุโรปรวมกันเป็นหนึ่งเดียว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ตลาดร่วมยุโรป (Common Market) จะมีสถานะภาพเป็นยุโรปตลาดเดียว (Single European Market) อย่างสมบูรณ์นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 เป็นต้นไป โดยประเทศสมาชิกของกลุ่มประชาคมจะสามารถเคลื่อนย้ายเงินทุน และทำธุรกิจค้าขายระหว่างกันได้ได้อย่างเสรี รวมทั้งพลเมืองของประชาคมยุโรปก็สามารถเดินทางติดต่อกันได้อย่างอิสระโดยปราศจากปัญหาเรื่องพรมแดน (“ผ่าระบบการเงินการธนาคารยุโรปต้อนรับ EC 1992”, 2532 : 22)

กฎหมายยุโรปเดียว (Single European Act) ได้ถูกตราขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1987 กำหนดให้มีการดำเนินการจัดตั้งยุโรปตลาดเดียวตามสมุดปกขาวให้แล้วเสร็จภายในปี ค.ศ. 1992 และได้แก้ไขกระบวนการออกกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งระดับประชาคม โดยให้รัฐสภายุโรปมีบทบาทมากขึ้น รวมทั้งได้เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การลงมติในคณะมนตรีประชาคมยุโรป จากเดิมที่ใช้ฉันทามติเป็นมติเสียงข้างมาก 2 ใน 3 แทน (Qualified Majority) 54 เสียง จากทั้งหมด 76 เสียง แต่การใช้ฉันทามตินี้ยังคงใช้อยู่กับการลงมติในเรื่องที่เกี่ยวกับการขจัดความแตกต่างกันของระบบภาษีของแต่ละประเทศ การเคลื่อนย้ายของประชาชน และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของแรงงาน

วัตถุประสงค์สำคัญของยุโรปตลาดเดียวก็คือ ต้องการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในกลุ่มประชาคมให้สูงขึ้น และส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมในกลุ่มประเทศสมาชิก ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบธุรกิจด้านต่าง ๆ ของประชาคมในที่สุด

สำหรับอุปสรรคที่กีดขวาง “การรวมยุโรปตลาดเดียว” นั้น ได้แก่อุปสรรคใน 3 ด้านใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. **มาตรการกีดขวางที่มองเห็น (Physical Barriers)**
สิ่งกีดขวางที่มองเห็นได้นั้น หมายถึง ด้านควบคุม

ตามพรมแดนระหว่างสมาชิกของประชาคม ที่จะตรวจตราสินค้าและประชาชน ควบคุมกักกันโรคพืชและโรคสัตว์ รายงานสถิติการค้าและควบคุมยานพาหนะขนส่งข้ามแดน

2. มาตรการกีดขวางทางเทคนิค (Technical Barriers)

สิ่งกีดขวางทางเทคนิค เช่น มาตรการคุณภาพสินค้าที่แตกต่างกัน การวางระเบียบควบคุมสินค้าที่ผิดแปลกจากกัน ระบบการควบคุมการส่งเงินตราออกนอกประเทศ รวมทั้งกฎระเบียบที่กีดกันในเรื่องการประมูลของรัฐบาล หน่วยงานราชการในแต่ละประเทศ

ตัวอย่างเช่น เยอรมนีเคยห้ามนำเข้าเบียร์จากต่างประเทศ รวมทั้งเบียร์จากสมาชิกอื่น ๆ ของประชาคม เนื่องจากถือว่าเบียร์จากเยอรมนีนั้นเยี่ยมยอดที่สุดของโลก เพราะไม่มีสารประกอบอย่างอื่น ๆ เหตุผลที่ห้ามก็เพื่อต้องการคุ้มครองผู้บริโภค ศาสนาของยุโรปได้ตัดสินว่า กฎหมายของเยอรมนีขัดกับกฎระเบียบของประชาคม การวางมาตรฐานจะต้องเป็นมาตรฐานยุโรป ไม่ใช่มาตรฐานของแต่ละชาติ

3. มาตรการกีดขวางทางการคลัง (Fiscal Barriers)

สิ่งกีดขวางนี้ได้แก่ ความแตกต่างในเรื่องภาษีทางอ้อม เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ทำให้สินค้าที่ข้ามแดนจะต้องดำเนินการเรื่องภาษีดังกล่าวที่พรมแดนให้เรียบร้อยเสียก่อน สำหรับอัตราภาษีนิติบุคคลหรือภาษีรายได้บุคคลธรรมดา ระหว่างสมาชิกในกลุ่มประเทศจะไม่มีผลกระทบในเรื่องนี้

การทำลายกำแพงอุปสรรคต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นนี้ กำแพงทางเทคนิคนับเป็นอุปสรรคอันสำคัญทีเดียวสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสินค้าของยุโรป การแก้ปัญหานี้ก็คือ การเรียกร้องให้มีการสร้างมาตรฐานอุตสาหกรรมของยุโรปให้ได้ นั่นหมายความว่า ประเทศสมาชิกจะต้องยอมรับมาตรฐานสินค้าซึ่งกันและกัน “การสร้างมาตรฐานเดียวกันนี้จะไม่สร้างเฉพาะการค้าภายในประชาคมยุโรปเท่านั้น แต่จะต้องใช้กับการนำเข้าสินค้าของประเทศสมาชิกทั้งหลายด้วย” (รับรู้เรื่องยุโรป 1992 จากลินทุดอีซี,

2532 : 35) การทำลายกำแพงอุปสรรคดังกล่าว จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศที่สามเป็นอย่างยิ่ง เพราะเหตุว่าสินค้าออกของประเทศเหล่านั้นจะสามารถเดินทางเข้ายุโรปได้ง่ายยิ่งขึ้น การรวมตลาดเป็นตลาดเดียวเป็นการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจให้ยุโรปแข็งแกร่งขึ้น เป็นการเพิ่มความสามารถในการส่งออก ขณะเดียวกัน ก็เป็นการสร้างความต้องการในการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นด้วย นั่นก็คือสินค้าจากประเทศที่สามนอกประชาคม

สภาพของยุโรปตลาดเดียว

ยุโรปตลาดเดียวภายหลังปี ค.ศ. 1992 จะมีสภาพหลักดังต่อไปนี้

1. ตลาดสินค้า

- ไม่มีด่านตรวจตามชายแดนภายในระหว่างประเทศสมาชิก ทำให้สินค้าเคลื่อนย้ายข้ามแดนได้อย่างเสรีทั่วประชาคม

- สินค้าส่วนใหญ่ที่ผลิตขึ้นตามมาตรฐานของประเทศสมาชิกใดประเทศหนึ่ง จะจำหน่ายได้ในประเทศสมาชิกอื่นทั่วประชาคม โดยจะมีการยอมรับมาตรฐานของกันและกัน (Mutual Recognition of Standards)

- สินค้าอื่นที่เป็นสินค้าที่อาจจะกระทบกระเทือนสุขภาพ ความปลอดภัยหรือสิ่งแวดล้อม จะจำหน่ายได้ทั่วประชาคม เมื่อมีคุณสมบัติตามที่ประชาคมยุโรปกำหนดที่สำคัญได้แก่ สินค้าในหมวดอาหาร ของเล่นเด็ก ยานยนต์ เครื่องจักรกลการเกษตร วัสดุก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์ยา ผลิตภัณฑ์เคมี เครื่องสำอาง เป็นต้น (Harmonization of Technical Regulations)

- การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าจะกระทำครั้งเดียว และจะจำหน่ายได้ในตลาดประเทศสมาชิกอื่น ๆ ทั่วประชาคม โดยไม่ต้องมีการตรวจสอบรับรองเพิ่มเติม

2. ตลาดบริการ

- ธุรกิจการเงิน การธนาคาร หลักทรัพย์ และประกันภัย ที่ตั้งขึ้นในประเทศสมาชิกหนึ่ง จะสามารถประกอบกิจการหรือขายบริการได้ทั่วประชาคม โดยไม่ต้องขออนุญาตจากประเทศสมาชิกอื่นเพิ่มเติม

- ธุรกิจขนส่งทางบก เรือ และอากาศ จะสามารถทำการขนส่งผู้โดยสารและพัสดุได้ทั่วประเทศ ยกเว้นในเรื่องการขนส่งทางอากาศซึ่งประเทศสมาชิกจะลงส่วนแบ่งของตลาดภายใน ให้สายการบินที่จัดตั้งขึ้นในประเทศได้ส่วนหนึ่งตามที่กำหนด และบังคับใช้เท่าเทียมกันกับประเทศสมาชิกทุกประเทศเท่านั้น

3. เงินทุน

- การเคลื่อนย้ายเงินทุนระยะสั้น กลาง และยาว ทั่วประเทศ โดยธุรกิจและประชาชน จะเป็นไปโดยเสรีปราศจากการควบคุมโดยประเทศสมาชิก

4. ประชาชน

- ประชาชนของประเทศสมาชิกจะสามารถโยกย้ายถิ่นฐานประกอบอาชีพได้ทั่วประเทศ

5. ความร่วมมือทางอุตสาหกรรม

- การจัดตั้งบริษัท การลงทุนร่วมกันข้ามแดนและภาษีทางธุรกิจ จะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ส่วนกลางและอัตราเดียวกัน

- การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจะกระทำร่วมกันโดยประเทศสมาชิก

6. แรงงาน

- สิทธิ สวัสดิการ และเงื่อนไขในการจ้างแรงงาน จะมีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศสมาชิกยุโรป

ความก้าวหน้าของยุโรปตลาดเดียว

เป็นที่น่าสงสัยว่า เวลาที่กำหนดไว้สำหรับการรวมยุโรปตลาดเดียว จะสำเร็จได้ทันตามความต้องการหรือไม่ มาตรการ 279 รายการ (จากที่กำหนดไว้ตอนแรก 300 รายการ) ได้ถูกระบุไว้ในสมุดปกขาวบังคับให้ประเทศสมาชิกทั้ง 12 ประเทศแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับภายในให้สอดคล้องกัน อันจะเป็นแนวทางนำไปสู่ “ยุโรปตลาดเดียว” ภายในกำหนดเวลา 31 ธันวาคม ค.ศ. 1992 ซึ่ง 90% ของ 279 รายการนี้ คณะกรรมาธิการประเทศ คณะมนตรีประชาคม และรัฐสภายุโรป ได้พิจารณาร่างกฎหมายและได้ประกาศออกใช้แล้วเป็นบางส่วน ข้อกำหนดที่กลุ่มประเทศประชาคมได้เริ่มใช้ปฏิบัติ

แล้วมีดังนี้

1. การขจัดมาตรการกีดขวางที่มองเห็น (The Removal of Physical Barriers)

ได้มีการยกเลิกด้านตรวจตามชายแดนระหว่างประเทศสมาชิก โดยเฉพาะภาษีศุลกากรนั้นได้ยกเลิกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 และเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 ก็ได้ยกเลิกการตรวจสอบยานพาหนะ การตรวจโรคพืชและสัตว์ และใบอนุญาตผ่านชายแดน แต่สำหรับผู้เดินทางที่ไม่ใช่พลเมืองของประเทศสมาชิก ยังคงมีการตรวจบัตรประจำตัวเพื่อป้องกันปัญหาทางด้านการควบคุมความปลอดภัย รวมถึงปัญหาอาชญากรรมด้วย

2. การขจัดมาตรการกีดขวางทางเทคนิค (The Removal of Technical Barriers)

ได้มีการยอมรับกันในระหว่างกลุ่มประเทศประชาคมในเรื่องมาตรฐานสินค้า การเคลื่อนย้ายเงินทุน แรงงาน การบริการ รวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งบริษัท และการจัดเก็บภาษีในระหว่างประเทศสมาชิก ดังนี้

มาตรฐานการทดสอบและรับรองสินค้า

คณะกรรมการวิชาการของประชาคมได้วางหลักเกณฑ์พื้นฐานว่า สินค้าซึ่งผลิตขึ้นหรือนำเข้าในตลาดของประเทศใดประเทศหนึ่งในประชาคม จะสามารถนำเข้าในตลาดของประเทศสมาชิกอื่นเช่นเดียวกัน การขจัดอุปสรรคดังกล่าวนี้อาจต้องคำนึงถึงมาตรฐานขั้นต่ำในบางเรื่อง เช่น การปกป้องผู้บริโภคในด้านสุขภาพ ความปลอดภัย ซึ่งจะเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับสินค้าต่าง ๆ ที่จะเข้าสู่ประชาคม มาตรฐานต่าง ๆ จะถูกกำหนดโดยองค์กรกลางคือ คณะกรรมการยุโรปว่าด้วยการกำหนดมาตรฐาน (Comité Européen de la Normalisation - C.E.N.) และคณะกรรมการยุโรปว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ (Comité Européen de la Normalisation Electro-technique - C.E.N.E.L.E.C.) นอกจากนี้ ยังมีองค์การมาตรฐานสากล และคณะกรรมการมาตรฐานอุปกรณ์ไฟฟ้าสากล ซึ่งจะกำหนดมาตรฐานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว ขณะนี้มีสินค้า

ที่เริ่มใช้ตามมาตรฐานที่ได้ตั้งไว้แล้วประมาณ 14 ชนิด (เริ่มเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1990)

ด้านบริการ

- การบริการทางการเงินการธนาคาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของกลุ่มประเทศประชาคมได้ตกลงเป็นเอกฉันท์ให้ประเทศสมาชิกสามารถเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างกันได้อย่างเสรี นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นไป กล่าวคือ ประชาชนของกลุ่มประเทศประชาคมมีเสรีภาพที่จะเปิดบัญชีเงินฝากหรือกู้ยืมเงินจากธนาคารในประเทศสมาชิกใดก็ได้ รวมทั้งสามารถโอนเงินข้ามประเทศภายในกลุ่มได้อย่างอิสระ เช่น ประชาชนของฝรั่งเศสซึ่งเดิมไม่ได้รับอนุญาตให้เปิดบัญชีเงินฝากในต่างประเทศ หรือเปิดบัญชีเงินฝากประเภทเงินตราต่างประเทศในฝรั่งเศสก็จะสามารถกระทำได้

- การประกันภัย ให้เสรีภาพในการจัดหาประกันภัย ทั้งที่เป็นการประกันชีวิต ประกันภัยยานพาหนะ และประกันทรัพย์สินข้ามเขตแดนระหว่างประเทศสมาชิก โดยให้อยู่ภายใต้การควบคุมของประเทศนั้น ๆ และให้เป็นที่ยอมรับกันระหว่างประเทศสมาชิกด้วย ซึ่งเริ่มปฏิบัติเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1990

- การบริการทางการขนส่ง ให้เสรีภาพทางการขนส่งทางรถยนต์ ทางเรือ และทางอากาศ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1987 สำหรับการขนส่งทางอากาศนั้น ได้มีความตกลงกำหนดให้มีการแข่งขันที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ เช่น ยอมให้สายการบินอิสระเข้ามาดำเนินการในเส้นทาง ที่มีผู้โดยสารมาก และให้อิสระแก่สายการบินในการที่หยุดรับส่งผู้โดยสารให้มากขึ้น และเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1990 ก็ได้เพิ่มความยืดหยุ่นให้มากขึ้นในการแบ่งผู้โดยสารกันตามความสามารถของสายการบินในแต่ละประเทศ มีการกำหนดระยะทางในการให้บริการให้เป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศสมาชิก

การเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรี

ได้ตกลงยกเลิกข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศสมาชิก รวมถึงข้อจำกัดเกี่ยวกับ

ภาษีด้วย และดำเนินการให้ประเทศสมาชิกยอมรับในหลักเกณฑ์การอนุญาตซื้อขายหลักทรัพย์จดทะเบียนของประเทศสมาชิกอื่น ๆ

การเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี

ได้มีการยอมรับคุณสมบัติของแรงงานของประเทศสมาชิกประชาคม แต่การยอมรับคุณสมบัติหรือปริญญาบัตรประเภทต่าง ๆ นั้นอาจต้องมีการทดสอบ หรือการทดลองงานในระยะหนึ่ง อย่างไรก็ตาม กลุ่มประเทศประชาคมก็พยายามจะรับรองคุณสมบัติเหล่านี้ให้มีมาตรฐานร่วมกัน เพื่อที่จะให้ประชาชนสามารถข้ามไปประกอบอาชีพในประเทศอื่นในประเทศคมได้ และได้รับความทัดเทียมกันในเรื่องสวัสดิการทางสังคมเหมือนเป็นประชาชนของประเทศนั้น ๆ

ผลกระทบของยุโรปตลาดเดียวต่ออาเซียน

กลุ่มประชาคมยุโรปนับเป็นกลุ่มประเทศที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจโลกอย่างสูง กล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มการค้ายักษ์ใหญ่อันดับหนึ่งของโลก (“นโยบายการค้าของยุโรป 1992 แผนสร้างป้อมปราการเปิดล้อมตลาด 320 ล้านคน”, 2532 : 34) การส่งออกของสหรัฐราว 25% ของทั้งหมดมุ่งสู่ตลาดอีอีซี สำหรับญี่ปุ่น 15% ส่วนกลุ่มประเทศอาเซียนส่งออกสู่ตลาดอีอีซี ประมาณ 13% ของการส่งออกทั้งหมด เพราะเหตุนี้ วิธีการกำหนดนโยบายการค้าของอีอีซีจึงเป็นเรื่องที่ต่างประเทศให้ความสนใจมากที่สุด

พหุภาคีแห่งอภิสิทธิ์ของอีอีซี

การทำข้อตกลงให้การอนุเคราะห์ทางการค้าของกลุ่มอีอีซีนับ ปรากฏเป็นโครงสร้างพหุภาคีดังเช่นซาร์ฟที่ประกอบบทความนี้

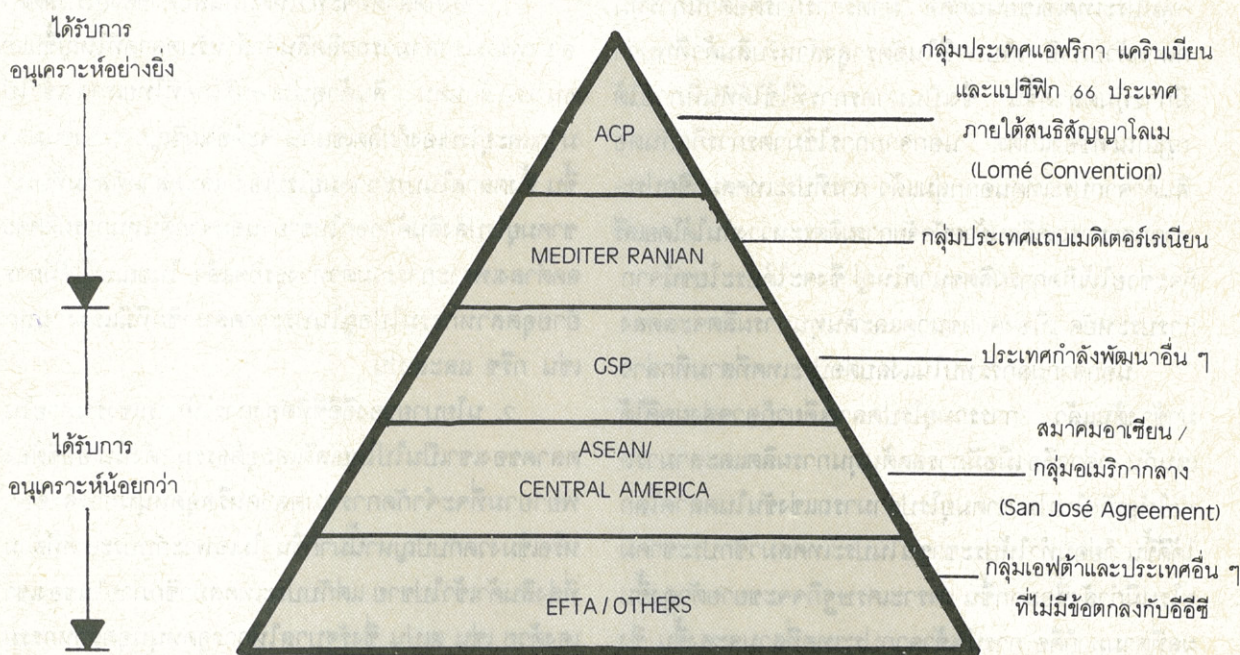
ในบรรดาประเทศกำลังพัฒนา ประเทศที่ได้รับการอนุเคราะห์มากที่สุด คือ ประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมเก่าของยุโรป ประเทศเหล่านี้มีข้อตกลงกับอีอีซีที่เรียกว่า สนธิสัญญาโลเม (Lomé Convention) อันประกอบด้วยประเทศในแอฟริกา คาริเบียน และแปซิฟิก หรือที่เรียกว่ากลุ่ม ACP สำหรับสินค้าออกจากกลุ่ม ACP นอกจากอีอีซีจะไม่เก็บภาษ้นำเข้าแล้ว ยังทุ่มเงินให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจอีกมากมาย

กลุ่มประเทศกลุ่มที่สองที่ได้ประโยชน์จากการอนุเคราะห์ทางเศรษฐกิจของอีอีซี คือ ประเทศแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งทำข้อตกลงกับอีอีซีมานานับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 โดยเป็นข้อตกลงทั้งการให้สิทธิพิเศษและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

อภิสิทธิ์ประเภทที่สามคือ การให้สิทธิพิเศษด้านภาษีศุลกากรหรือ GSP ซึ่งกลุ่มอีอีซีให้กับประเทศกำลังพัฒนาทั่ว ๆ ไป

กลุ่มประเทศอาเซียนจัดอยู่ในประเภทที่ 4 ของโครงสร้างพีระมิดแห่งอภิสิทธิ์ ความสัมพันธ์ของอีอีซีกับอาเซียนเป็นในลักษณะของข้อตกลงระดับภูมิภาค ซึ่งไม่มีการให้สิทธิพิเศษแต่อย่างใด เป็นความตกลงร่วมมือทางการเมืองหรือทางเศรษฐกิจ สำหรับข้อตกลงที่ให้การอนุเคราะห์ทางการค้านั้น เป็นข้อตกลงในลักษณะที่จะไม่มีการเรียกร้องข้อตอบแทน หมายความว่า ขึ้นอยู่กับว่าฝ่ายอีอีซีจะให้หรือไม่ให้แต่ฝ่ายเดียว

โครงสร้างพีระมิดแห่งอภิสิทธิ์การอนุเคราะห์ทางการค้าของอีอีซี

หมายเหตุ วิธีการหนึ่งของกลุ่มอีอีซีในการดำเนินนโยบายการค้า คือ การทำข้อตกลงให้การอนุเคราะห์กับประเทศกำลังพัฒนา กลุ่ม ACP ได้รับการอนุเคราะห์มากที่สุด โดยมีฐานะเป็นยอดของพีระมิดแห่งอภิสิทธิ์ เพราะนอกจากจะได้รับ การอนุเคราะห์ด้านภาษีศุลกากรแบบ GSP แล้ว ยังได้รับการผ่อนปรนในเรื่องมาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี และการส่งออกสิ่งทอก็ไม่ต้องอยู่ในข่ายของ MFA อีกด้วย

ที่มา : World Development Report, 1987.

จากการรวมตัวทางเศรษฐกิจของยุโรปตลาดเดียวนี้ ประเทศสมาชิกในกลุ่มจะมีความได้เปรียบกว่าประเทศนอกกลุ่มมากขึ้น เนื่องจากได้รับการลดหรือยกเว้นภาษีกิจการภายในประเทศสมาชิกจะมีการแข่งขันกันเองโดยเสรี มาตรการกีดกันซึ่งกันและกันต่าง ๆ ก็จะหมดไป ทำให้ประเทศในกลุ่มประชาคมนี้มีแนวโน้มที่จะหันมาแข่งขังวดกับประเทศคู่ค้านอกกลุ่มมากขึ้น กลุ่มที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดที่จะถูกใช้มาตรการแข่งขังวดนี้ก็คือ กลุ่มประเทศทางเอเชีย โดยเฉพาะญี่ปุ่น กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย และกลุ่มอาเซียน ซึ่งปัจจุบันมีบทบาททางการค้าอย่างสูงกับประเทศสมาชิกของประชาคมยุโรป

สำหรับมาตรการที่ยุโรปตลาดเดียวอาจนำมาใช้กับกลุ่มประเทศเอเชียนั้นก็คือ มาตรการการต่อต้านการทุ่มตลาดด้วยภาษี เก็บภาษีในอัตราสูงสำหรับสินค้าที่พบว่ามี การทุ่มตลาดขึ้น ซึ่งเป็นมาตรการที่ใช้ได้ทันทีภายใต้กฎเกณฑ์ของแกตต์ นอกจากการใช้มาตรการกีดกันต่อสินค้าจากประเทศนอกกลุ่มแล้ว การที่ประเทศสมาชิกประชาคมสามารถเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างกันได้โดยเสรีก็จะช่วยให้เกิดการผลิตรายใหญ่ ซึ่งจะได้ประโยชน์จากการประหยัด เนื่องจากขนาดและต้นทุนการผลิตจะลดลง

นอกจากผลกระทบในแง่ลบต่อประเทศที่สามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว การรวมยุโรปตลาดเดียวก็น่าจะส่งผลดีได้เช่นกัน กล่าวคือ เมื่อมีการลดต้นทุนการผลิตและสามารถทำให้ธุรกิจในประเทศสมาชิกยุโรปสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ดีขึ้น ก็ย่อมทำให้ประชาชนในประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปมีกำลังซื้อมากขึ้น เพราะเศรษฐกิจจะขยายตัวสูงขึ้น ผลที่ตามมาก็คือ การนำเข้าจากประเทศที่สามจะสูงขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการค้ากับประเทศที่สาม กลุ่มประเทศที่จะได้รับประโยชน์มากที่สุดก็คือ ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของเอเชีย คือ ฮองกง เกาหลี และสิงคโปร์ การที่สามประเทศนี้ได้รับผลอันเกิดจากการรวมตลาดยุโรปนั้น เป็นผลจากสัดส่วนความสำคัญของการส่งออกของประเทศเหล่านี้ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ กล่าวง่าย ๆ ก็คือประเทศเหล่านี้เป็นประเทศเปิด ซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

จำนวนไม่น้อยต้องพึ่งการส่งออก และตลาดประชาคมยุโรปก็เป็นตลาดสำคัญตลาดหนึ่งของประเทศเหล่านี้นั่นเอง (“ยุโรปตลาดเดียวกับผลกระทบต่อเอเชีย”, 2535 : 19)

ผลกระทบของการรวมยุโรปตลาดเดียวที่มีต่อไทย

การรวมตลาดยุโรปเป็นตลาดเดียวนี้ จะทำให้การแข่งขันทางธุรกิจมีขึ้นอย่างมากในยุโรป การแข่งขันดังกล่าวจะทำให้การผลิตของอีอีซีที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจะทำให้บริษัทธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวเข้าด้วยกัน เช่น บริษัทอังกฤษรวมกับบริษัทของอิตาลี เป็นต้น นอกจากนี้ การรวมยุโรปตลาดเดียวยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศนอกกลุ่มอย่างมากมายอีกด้วย ซึ่งผลกระทบที่ประเทศไทยจะได้รับมีดังนี้

1. กลไกตลาดที่จะทำให้ต้นทุนสินค้าของยุโรปลดต่ำลง เพราะเขาสามารถผลิตสินค้าสำหรับตลาดที่ใหญ่ขึ้นแก่คน 320 ล้านคน สินค้าอุปโภคบริโภคที่ไทยเราส่งเข้าไปมากและยุโรปเองก็ผลิตเช่นกัน จะต้องเผชิญการแข่งขันมากขึ้น ทั้งตลาดในประเทศสมาชิกยุโรปเอง และตลาดที่สามที่ประชาคมยุโรปส่งสินค้าออกไปขาย นอกจากต้นทุนการผลิตจะลดต่ำลงเพราะการรวมตัวทางธุรกิจแล้ว ในขณะนี้ได้มีการย้ายอุตสาหกรรมไปอยู่ในประเทศสมาชิกที่มีแรงงานถูก เช่น กรีซ และสเปน

2. นโยบายของอีอีซีที่ต้องการให้การแข่งขันภายในตลาดของเขาเป็นไปโดยเสรีและยุติธรรม ดังนั้น อีอีซีต้องพยายามที่จะจำกัดการทุ่มตลาดหรืออุดหนุนการส่งออกหรือแข่งขังวดกับปัญหานี้มากขึ้น ไม่เฉพาะกับประเทศที่สามที่ส่งสินค้าเข้าไปขาย แต่กับประเทศสมาชิกภายในของเขาเองด้วย เช่น สเปน ซึ่งรัฐบาลให้การอุดหนุนอุตสาหกรรมของเขา ดังนั้นอุตสาหกรรมในประเทศที่สามที่คิดว่าตัวเองจะแข่งขันไม่ได้ ก็พยายามที่จะกีดกันสินค้าจากประเทศที่สามมากขึ้น

มาตรการตั้งรับของไทยต่อการรวมตัวเป็นยุโรปตลาดเดียว

ภาคเอกชน

- มาตรฐานสินค้า เนื่องจากการรวมตัวเป็นตลาด

เดียวของประเทศในประชาคมยุโรป ได้กำหนดให้สินค้าที่จะส่งเข้าไปจำหน่ายต้องเป็นไปตามมาตรฐาน และผ่านการตรวจสอบ รับรองคุณภาพจากสถาบันตรวจสอบที่เชื่อถือได้ และเป็นที่คาดว่าประชาคมจะใช้มาตรฐานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดมาตรฐานร่วมโดยส่วนใหญ่ ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องดำเนินการเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าของไทยให้สอดคล้องไปด้วย โดยเฉพาะสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสินค้าที่มีแนวโน้มว่ามาตรฐานจะถูกกำหนดไว้สูงขึ้นกว่าเดิมอย่างแน่นอน และหากไทยต้องการที่จะรักษาตลาดสินค้าประเภทเหล่านี้ในประชาคมไว้ ผู้ผลิตไทยก็จำเป็นต้องปรับมาตรฐานสินค้าของตนให้สูงขึ้นด้วย

ในปัจจุบัน สำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ร่วมกับ TUV ESSEN GROUP แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (เยอรมันตะวันตก) ก่อนจะมีการรวมเยอรมันอย่างเป็นทางการ ได้เปิดให้บริการตรวจสอบและรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ของไทยตามมาตรฐานเยอรมัน และมาตรฐานของประชาคมยุโรป โดยได้รับมอบหมายจากรัฐบาลเยอรมันให้ทำหน้าที่ตรวจสอบรับรองคุณภาพภายใต้กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของเครื่องมือ เครื่องจักร (Equipment Safety Law) โดยจะออกประกาศนียบัตรรับรองความปลอดภัย GS-MARK ให้แก่ผู้ผลิตที่สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานเยอรมัน และจะออกประกาศนียบัตร CE-MARK ให้แก่ผู้ผลิตที่สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้ตามมาตรฐานของกลุ่มประเทศประชาคมยุโรป สำหรับเครื่องหมาย CE-MARK นี้ กลุ่มประเทศประชาคมยุโรปยังได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นไป ผลิตภัณฑ์ที่จะส่งไปจำหน่ายในกลุ่มประเทศประชาคมยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย จะต้องมียุติเครื่องหมาย CE-MARK พร้อมทั้งเอกสารรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ จึงจะได้รับการยอมรับ (ยุพดี การโชค, 2534 : 72)

- การมีข่าวสารข้อมูลที่น่าเชื่อถือทันเหตุการณ์เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ อันมีผลเกี่ยวข้องกับ

กับการดำเนินธุรกิจของเอกชนในไทยก็เป็นสิ่งสำคัญหากมีองค์กรกลาง เช่น สมาคมการค้าต่าง ๆ เป็นตัวแทนดำเนินการอย่างจริงจัง แล้วกระจายข่าวสารให้แก่สมาชิกอย่างทันเหตุการณ์ ก็อาจจะมีประสิทธิภาพกว่าการที่กิจการใดกิจการหนึ่งจะแสวงหาข่าวสารเอง

ภาครัฐบาล

- วันที่ 21 พฤษภาคม 2533 รัฐบาลได้ประกาศรับพันธะข้อ 8 แห่งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และการผ่อนคลายการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในระบบการเงินเพิ่มขึ้น เป็นการเปิดกว้างให้ระบบการเงินไทยเป็นไปอย่างเสรีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องพอดีกับนโยบายการเงินการคลังของการรวมตัวเป็นยุโรปตลาดเดียว นอกจากนั้น ยังได้พยายามสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างตลาดการเงินของไทยกับศูนย์กลางการเงินสำคัญของโลก

- สนับสนุนให้ธุรกิจสถาบันการเงินของไทยเข้าไปดำเนินการในกลุ่มประเทศประชาคม เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มประชาคมเคลื่อนย้ายเงินทุนมายังประเทศไทยได้สะดวกขึ้น

- ลดอัตราภาษีนำเข้าเครื่องจักร และอุปกรณ์เฉพาะส่วนที่ยังผลิตไม่ได้ในประเทศ เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต

บทสรุป
อย่างไรก็ดี กระบวนการการสร้างยุโรปตลาดเดียวดังกล่าวนี้ จะเป็นในแนวปฏิรูปมากกว่าปฏิวัติ ตลาดดังกล่าวอาจถูกสร้างขึ้นและไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ทั้งหมดก็ได้ บางทีในปี 1992 หรือหลังจากปีที่กำหนดนั้น ที่สำคัญก็คือ ผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะนักลงทุนยุโรปและบริษัทต่าง ๆ ได้ดำเนินการต่าง ๆ ไปแล้วภายใต้เงื่อนไขที่ว่าตลาดยุโรปเดียวจะบังเกิดขึ้น การขจัดเครื่องกีดขวางทางการค้าต่อกัน และการลงทุนร่วมระหว่างประเทศ เป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมการที่ภาคเอกชนได้กระทำ ในอันที่จะหาประโยชน์จากตลาดยุโรปเดียวนี้อย่างเต็มที่ □■

บรรณานุกรม

- “บทบาทความคืบหน้าตลาดเดียวยุโรป” ประชาชาติธุรกิจ 22-24 กุมภาพันธ์ 2532, หน้า 47.
- “นโยบายการค้าของยุโรป 1992 แผนสร้างป้อมปราการปิดล้อมตลาด 320 ล้านคน” ประชาชาติธุรกิจ 23-26 เมษายน 2532, หน้า 34.
- ปรีดี บุญซื่อ “ยุโรป 1992 เทพนิยายที่ถูกวาดภาพงดงามเช่นเดียวกับยุคเอเชียแปซิฟิก” ประชาชาติธุรกิจ 9-12 เมษายน 2532, หน้า 34-35.
- “ผ่าระบบการเงินการธนาคารยุโรปต้อนรับ EC-1992” ประชาชาติธุรกิจ 4-7 กุมภาพันธ์ 2532, หน้า 22.
- ยุพดี การโชค “ยุโรปตลาดเดียว 1992 เขาก้าวไปถึงไหนแล้ว” ผู้ส่งออก 4-8 เมษายน 2534, หน้า 72.
- “ยุโรปตลาดเดียวกับผลกระทบต่อเอเชีย” กรุงเทพธุรกิจ 9 กันยายน 2534, หน้า 19.
- “รับรู้เรื่องยุโรป 1992 จากลั่นทุตตีซี” ประชาชาติธุรกิจ 1-3 มิถุนายน 2532, หน้า 35.

ดรชนีบทความ “วารสารสุทธิพิทักษ์”

สัมภาษณ์พิเศษ เรื่อง “ผลกระทบและแนวโน้มของการบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นนิคม”	9 (2532) 9-22	อนาคตของธนาคารอิเล็กทรอนิกส์	16 (2534) 94-96	Attacking for Competitive Edge Strategy.	17 (2535) 39-42
สัมภาษณ์พิเศษ เรื่อง “ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันกับผลกระทบต่อสถานการณ์ด้านการเงินภายในประเทศ”	14 (2534) 7-18	อนาคตของธุรกิจค้าปลีกประเภทขายของชำ	8 (2532) 61-64	The Communication Planning Process.	3 (2530) 6-11
สัมภาษณ์พิเศษ เรื่อง “มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม”	15 (2534) 7-19	อำนาจการจัดการสินค้าระหว่างสาม ภิรยา (ตามกฎหมายครอบครัว) ใหม่ พ.ศ. 2533)	18 (2535) 19-24	English Language Teaching	7 (2531) 98-99
สินค้าของคุณอยู่ในฐานะใด ?	1 (2529) 25-31	อำนาจทนาย อำนาจที่ควรระวัง	7 (2531) 115-117	Franchising : a rapid way to be successful entrepreneur.	17 (2535) 43-45
สื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่ใช้ในงานบริการสาธารณะ	16 (2534) 79-86	อำนาจและหน้าที่ในการดำเนินคดีแพ่ง	7 (2531) 112-114	Full Graduate Employment Reality or Mirage ?	10 (2532) 102-107
สื่อโทรทัศน์ : งานวิจัย	11 (2533) 85-89	ของพนักงานอัยการก่อนขึ้นศาล	7 (2531) 112-114	Marketing Actives In Thai Stock Investment	14 (2534) 53-59
สู่วัฒนธรรมองค์การ	6 (2531) 24-28	อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2533 ในแง่คตินายกร ทัพพะรังสี	10 (2532) 24-33	Methods of Communication Planning.	11 (2533) 90-98
สไลด์สตรีกับคนไทย	14 (2534) 110-116	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี	10 (2532) 24-33	Mother Earth : Services Without Benefits.	17 (2535) 79-81
หนทางสู่ความเป็นเลิศในธุรกิจ	7 (2531) 34-40	อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและโรงแรม : งานวิจัย	10 (2532) 83-86	Motion Pictures In Thailand : Status, Problems and Legislation.	12 (2533) 104-109
หลักการและกระบวนการวิจัย	7 (2531) 22-25	อุทิศพบให้โรงพยาบาลแล้ว ญาติพี่น้องเพิกถอนได้จริงหรือ...	15 (2534) 115-116	Research Methodology.	9 (2532) 93-96
หลักการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของโครงการชลประทาน	2 (2530) 40-53	เอกลักษณ์กับการพัฒนาประเทศ	2 (2530) 33-39	Some Problems Related to the Training Process.	9 (2532) 47-49
หาคณไม่เปลี่ยนทาง	7 (2531) 57-65	The “Aptisc Approach” to the development of Information, Education and Communication Programmes.	4 (2530) 45-49	Thailand as a gateway in the Regional Tourism Market : Possible or Impossible ?	17 (2535) 30-35
องค์การในทศวรรษหน้า	12 (2533) 59-63			Training : A Key Step Towards Human Resource Development in the University.	17 (2535) 76-78
				What is Service Quality In Hotel Services ?	17 (2535) 36-38